

नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठान

Nepal Development Research Institute

मिति: २०८२/०२/१९ गते

Ref. No. ४५३/२०८१-८२

प्रेस विज्ञप्ति

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को बजेटमा नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानको धारणा

नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयद्वारा आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को लागि बजेट सार्वजनिक भएको छ। यो नेपालको ७५ औं बजेट हो। आगामी आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को लागि विनियोजित बजेट रु १९ खर्ब ६४ अर्ब ११ करोड रहेको छ। यो खर्च अनुमान चालु आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को विनियोजित बजेट भन्दा ५.६ प्रतिशतले बढेको छ भने संसोधित अनुमानको तुलनामा १८.२ प्रतिशतले बढेको छ। पछिल्लो प्रवृत्तिलाई हेर्दा, यो आर्थिक वर्षमा पनि विनियोजित बजेट भन्दा वास्तविक खर्च कम हुन सक्ने देखिन्छ।

आगामी आर्थिक वर्षको लागि विनियोजित बजेटको ६०.१ प्रतिशत हिस्सा चालु खर्चको लागि छुट्याइएको छ, २०.८ प्रतिशत पुँजीगत खर्च र १९.१ प्रतिशत वित्तीय व्यवस्थाका लागि छुट्याइएको छ। त्यसको परिपूर्तिका लागि आन्तरिक राजस्व बाट १३ खर्ब १५ अर्ब (६६.९५ प्रतिशत), वैदेशिक अनुदान बाट लगभग ५३ अर्ब ४५ करोड (२.७ प्रतिशत) व्यहोर्ने र बाँँकी रकम आन्तरिक ऋण र बाह्य ऋणबाट जुटाइने भनिएको छ। चालु वर्षको बजेटमा भन्दा आन्तरिक ऋणको हिस्सा वृद्धि गरिएको छ। चालु वर्षमा आन्तरिक ऋणको हिस्सा कुल बजेटको १७.७३ प्रतिशत थियो भने आगामी आर्थिक वर्षको लागि १८.४३ प्रतिशत रहेको छ।

पछिल्लो दशकमा कुल खर्चको अत्यधिक हिस्सा चालु खर्च अर्थात् संचालन खर्चमा गएको देखिन्छ सोही प्रवृत्ति यस बजेटमा पनि छ। केहि हदसम्म चालु खर्चको हिस्सा घटाइएको छ। तर पुँजीगत खर्चको बजेट विनियोजनमा कुनै उल्लेख्य वृद्धि देखिँदैन। चालु वर्षको पुँजीगत खर्चका लागि १८.९४ प्रतिशत विनियोजन गरिएको थियो भने आउँदो आर्थिक वर्षका लागि २०.८ प्रतिशत विनियोजन गरिएको छ। तर पुँजीगत खर्चको हिस्सा बृद्धि सँगै लक्षित आन्तरिक ऋण पनि बढाइएको छ। पछिल्लो एक दशकको औसत आय संकलनको तथ्यांक हेर्दा लक्षित राजस्व उठ्न सकिरहेको देखिँदैन। आगामी आर्थिक वर्षको लागि चालु वर्षको संसोधित राजस्व भन्दा १६.६ प्रतिशत बढी राजस्व संकलन गर्ने भन्ने लक्ष राखिएको छ। राजस्व प्राप्तिको आवश्यकता परिपूर्तिका लागि आन्तरिक कर संकलनको दायरा वृद्धि गर्ने तर्फ ठोस नीति हुनुपर्ने थियो तर खासै त्यसो भएको पाइएन। उत्पादन वृद्धि र राजस्वबाट खर्च धान्ने दीर्घकालीन रणनीतिमा सरकारको प्राथमिकता हुनुपर्नेमा आन्तरिक ऋणको हिस्सा बढाउँदै तत्कालीन आवश्यकता पुरा गर्नेतर्फ केन्द्रित देखिन्छ। पछिल्लो दशकको नीति र कार्यक्रम हेर्दा राजस्व र उत्पादन वृद्धि जस्ता महत्वपूर्ण पक्षहरूमा स्पष्ट नीति तथा रणनीतिक दृढताको अभाव देखिन्छ। बजेटको आकार बढ्ने भएतापनि त्यसै अनुसार राजस्व खासै बढ्न नसक्दा झण्डै ६.५ खर्ब ऋण लिनुपर्ने अवस्था देखिएको छ र कुल खर्चमा ऋणको हिस्सा झन्डै ३१ प्रतिशत पुगेको छ। त्यसैगरी आर्थिक वर्ष २०८१/८२ सम्ममा मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा ऋणको हिस्सा ४३ प्रतिशत पुगेको छ। जवसम्म गार्हस्थ्य उत्पादन मा वृद्धि गर्न सकिँदैन तबसम्म अर्थतन्त्रको विकासमा दिगोपन आउन सक्दैन।

सरकारको आयको एउटा श्रोतको रूपमा रहेको वैदेशिक सहायता घट्ने क्रममा छ। गत वर्षहरूमा अनुमानित सहायता प्राप्तिको ५० प्रतिशत पनि प्राप्त हुन सकिरहेको छैन भने घाटा बजेट पूर्ति गर्नका लागि ऋणमा भर पर्नु परेको स्थिति देखिन्छ। विनियोजित बजेटको ३०.२९ प्रतिशत बजेट घाटा रहेको छ भने सो बजेट घाटा ऋण बाट परिपूर्ति गर्ने भनिएको छ। ऋण लिने भनिएको रु ६.५ खर्ब रकम कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको झन्डै १२ प्रतिशत हुन जान्छ, गत वर्ष यो अनुपात करिब १० प्रतिशत प्रतिशत थियो, यसरी हेर्दा ऋण माथिको निर्भरता अस्वाभाविक रूपमा बढ्दो छ। उत्पादक क्षेत्रमा ऋणको सदुपयोग हुन नसक्दा यसले अर्थतन्त्रमा थप चाप परिरहेको अवस्था रहेको छ।

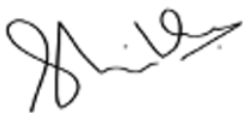
डलरको तुलनामा नेपाली मुद्राको अवमूल्यनले ऋणको दायित्व अझ बढ्ने क्रममा छ। आ.व. २०८१/८२ फागुन सम्ममा तिर्न बाँँकी सार्वजनिक ऋण २६ खर्ब ७६ अर्ब ४ करोड रुपैयाँ पुगेको छ। यो कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (जीडीपी) को ४९.७५ प्रतिशत बराबर हो। यसअनुसार तिर्न बाँँकी आन्तरिक ऋण १३ खर्ब १५ अर्ब ५८ करोड र बाह्य ऋण १३ खर्ब ६० अर्ब ४६ करोड रुपैयाँ छ।

हरेक वर्ष लिएको कुल ऋणको आधा भन्दा बढी रकम ऋण भुक्तानी र सावाँ भुक्तानीमा खर्च भइरहेको छ। बाँँकी रकम पनि राज्यको प्रशासनिक खर्च धान्नमा समेत खर्च भइरहेको अवस्था छ। यसरी ऋणको सदुपयोग उत्पादनको क्षेत्रमा हुन नसकिरहेको अवस्थामा बजेटमा ऋणको हिस्सा बढाउनु कसैगरी पनि तार्किक देखिँदैन।

यसरी कम पूँजी निर्माणका कारण कमजोर आर्थिक वृद्धिदरसँगै देशको अर्थतन्त्रले भविष्यमा सम्भावित जोखिमहरूको सामना गर्नुपर्ने हुन्छ । आर्थिक वृद्धि र स्थायित्व कायम राख्न उचित वित्तीय व्यवस्थापन अभ्यासहरू लागू गर्न, राजस्व परिचालन बढाउन र विविधीकरण रणनीतिहरू अवलम्बन गर्न महत्त्वपूर्ण छ ।

कर राजस्वलाई मध्यनजर गर्दा ,जम्मा करको १८.१ प्रतिशत कर आयातमा लाग्ने करबाट संकलन हुने अनुमान छ । जसले खर्चका लागि आयात करसँग निर्भर भइरहेको कुरा प्रस्ट पार्दछ । बजेटले निर्यात-आयात अनुपात १:९.४ बाट घटाएर १:६.४ पुर्याउने लक्ष लिएको छ भने यसको आधार प्रष्ट छैन। आयात घटाउने हो भने सरकारको राजस्व सङ्कलनमा उल्लेख्य संकुचन हुने देखिन्छ । आन्तरिक राजस्वमा सोचेअनुरूप वृद्धि गर्न नसक्दा विनियोजित बजेटलाई हरेक वर्ष संशोधित गर्नुपर्ने अवस्था सृजना भइरहेको छ भने उता आयात वृद्धि हुदै जाँदा , विप्रेषणमा निर्भर रहेकोको बिदेशी विनिमयको सञ्चितता घट्न सक्छ । त्यसकारण राज्यले देशभित्रै उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न निश्चित कदम चाल्नुपर्दछ । आगामी बजेटमा गरिएको प्राथमिकता निर्धारणको पहिलो प्रावधान अनुसार नै ‘उद्यमशीलता रोजगारी उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि ’ कार्यान्वयनको लागि गम्भीरतापूर्वक काम गर्न आवश्यक छ ।

आगामी आर्थिक वर्षको लागि सरकारले ६.०० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यस बजेटले उद्योग का लागि केहि सहज नीतिहरू अवलम्बन गरेको देखिन्छ भने स्टार्ट अप व्यवसालाई प्रोत्साहन गर्न कर छुटको व्यवस्था का साथै व्यवसाय दर्ताको लागि एकल विन्दु सेवा को प्रावधानले व्यवसायीहरू लाई उत्साहित गर्नुका साथै अर्थतन्त्रलाई औपचारिक बनाउदै लैजान पनि मद्दत पुग्न सक्दछ। चालु आर्थिक वर्षमा आर्थिक वृद्धि दर लगभग ३.७ प्रतिशत रहेको छ। आगामी वर्षका लागी विनियोजन भएको केहि हदसम्मको उद्योग मैत्री बजेट सही कार्यान्वयन हुन सकेमा लक्षित आर्थिक वृद्धि गर्न सकिने आशा भने गर्न सकिन्छ । तथापि, आर्थिक वृद्धि हासिल गर्नको लागि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नुको अर्को विकल्प भने देखिँदैन ।

डा. शिखा थापा मगर

कार्यकारी निर्देशक